

У „Основним цртама једне метафизике спознаје“, Хартман тврди да сазнање нема везе са стварањем или произвођењем, него са захватањем онога што постоји независно од њега. То би значило следеће - ако се *естетика препушта мислиоцима*, уједно се и *уметност враћа уметницима*. Хартман види сопствено одређење уметнички лепог као објективације као новум који омогућава да се *природно лепо* ипак сматра лепим, али да се тек *уметнички лепо* сматра објективацијом – што *може* бити новина у односу према Канту, али у односу према Хегелу заправо и не доноси нешто битно другачије – будући да ни Хегел не одузима природно лепом привилегију да се назива лепим, већ тај проблем превладава појмом идеала као оног уметнички лепог, које је људско дело. И Хегел разуме уметнички лепо као једну форме остварења духа, које мора имати предност над природно лепим – јер природно лепо није производ људског духа. Чак је то разлог због којег Хегел своје учење ипак зове естетиком, а не калистиком – јер би се калистика морала бавити и природно лепим.

Према Хартману Хегел, ипак, застаје на одређивању лепог као чулног појављивања идеје, не увиђајући да је смисао у сâмом *односу* појављивања, па сматра Хегелову естетику *садржинском*, а тврди и да су и Хегел и Шелинг „блиско сродни старим мајсторима схоластике, ма колико у појединостима заступали супротна становишта“, јер долазе „до јединствене слике света, само то више никако није слика реалног света“. Оно што је, ипак, уочљиво је Хегелов утицај на Хартманову естетичку концепцију - тезом да се естетика не пише ни за творца ни за посматрача лепог, него искључиво за мислиоца Хартман открива да су могућности естетике много уже него њене амбиције – а све што прелази оквире њених правих могућности мора водити у разочарање, управо због несклада са властитим тежњама - „естетика, са своје стране, такође није продужетак уметности“, већ „настоји да разоткрије тајну која у уметностима свакако остаје сачувана“. Хартман сматра да естетика у погледу свог предмета нужно отказује: „Естетика се не пише ни за творца ни за посматрача лепог, већ једино и искључиво за мислиоца – и мора разочарати све оне који од ње очекују нешто другачије“. Естетичка рефлексија је данас у „пуном развоју“ – она се „шири и обраћа уметницима“ – такав закључак се да извести и из Хартманове филозофије.

Право питање се, дакле, тиче перспективе естетике у добу у којем је уметност, као највиша форма духа, нешто што треба препустити прошлости. Смисао Хегелове тезе о крају уметности састоји се, дакле, у разумевању да уметност више не може бити једини, битни и централни духовни начин односа човека према себи и према свету, што